

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA

KATEDRA ANTROPOLOGIE A GENETIKY ČLOVĚKA

Korespondenční adresa: Viničná 7, CZ-128 43 Praha 2, Czech Republic

Tel.: +420 221 951 618

Fax: +420 221 951 619

**Oponentský posudek habilitační práce Mgr.Petra NERUDY, Ph.D.
„Čas neandertálců“**

Obdržel jsem k posouzení habilitační práci kolegy Mgr.Petra NERUDY, Ph.D. na téma : "
Čas neandertálců – Time of Neanderthals ".

Habilitační práce je dvojjazyčná a obsahuje 315 stran textu a dokumentace a opírá se o 1034 citovaných publikací. Jedná se o prameny zcela recentní knižní i časopisecké, odborné i popularizační, české i zahraniční produkce. Text plně naplňuje formální požadavky (citace i jazyk) habilitační práce. Kniha je složena z 8 kapitol. Chtěl bych podotknout, že začíná zdařilým historickým přehledem aktérů bádání o středním paleolitu jako věku neandertálců a i přehledem historie objevů. Poté jsme seznámeni s chronologií i biogeografií neandertálců včetně kritérií a jejich proměn charakterizujících jednotlivé etapy jejich vývoje. Druhé zastavení se týká biologické antropologie neandertálců. Jsou představeni dynamicky a moderně z hlediska možných adaptací. Text se dotýká téměř všech aspektů jejich biologie. Zde jsem ocenil zvláště zdůraznění proměn našich představ, které se odrážejí i v anatomických rekonstrukcích. Je celkem přirozené, že dnes nevystačíme s dobovými představami, které představují tak dobře známé i obdivované rekonstrukce Zdeňka Buriana. Hyperrealismus dnešních rekonstrukcí odráží jak technologické možnosti, tak nové vědecké poznatky. V dalších částech je představen vlastní výzkum, týkající se problematiky sídlišť, nástrojového chování i technologie a ekonomiky. Každý oddíl prezentuje detailně užití metody výzkumu, které jsou plně adekvátní potřebám. Bližší mému odbornému zaměření je kapitola týkající se výživy a potravy neandertálců. Zde je zcela správně poukázáno na potravní diverzitu spojenou s ekosystémem i nové metody získávání informací od analýzy izotopů, přes biologické stopy na používaných nástrojích až k stopám mikroorganismů v potravě, zakonzervované v zubním kameni. Kniha končí kapitolou o symbolickém chování i pravděpodobném citění neandertálců. Je zde velmi přesvědčivě ukázáno, že u neandertálců byly rozvinuty kognitivní představy i symbolické chování srovnatelné s námi - anatomicky moderními lidmi.

Jak sám autor v předmluvě píše, kniha vznikla v souvislosti s výstavou „Vítejte u neandertálců“ a vyšla v edici Moravského muzea v roce 2016. Je proto zcela pochopitelné, že prošla recenzním řízením a obsah byl prověřen předními specialisty na problematiku archeologie neandertálců středoevropského regionu jako je Prof. Burdukiewicz z Polska a Prof. Kaminská ze Slovenska.

Nutno podotknout, že v oblasti přírodních věd, ve které působím, nebývá běžným zvykem podávat jako habilitační práci recenzovanou monografii, která není doprovázena ani výčtem publikací ani přehledem pedagogické aktivity, neboť habilitace jako taková, je pedagogicko- vědeckým titulem, který potvrzuje schopnost vést studenty a organizovat odborné aktivity. Po přečtení knihy od Petra Nerudy **jsem nabyl dojmu, že kniha splnila trojjediný úkol.**

(a) V první rovině je kniha katalogem pro návštěvníky výstavy. Pak je zcela na místě, že obsahuje zdařilé ilustrace fauny i samotných neandertálců od malíře a ilustrátora P. Dvorského, což není obvykle v odborných publikacích.

(b) V druhé rovině Nerudova kniha „Čas neandertálců“ se stává moderní syntézou poznatků o kultuře i biologii neandertálců. Je prezentována způsobem, že ji lze považovat za vhodný studijní text pro studenty archeologie i antropologie. Sám ji již vlastním a doporučuji svým studentům jako vhodný studijní materiál. Proto se domnívám, že publikace „Čas neandertálců“ je splněním kritérií pro habilitační práci.

(c) Třetí rovina je rovinou odbornou. Zde autor využil svých bohatých odborných zkušeností a shrnul výsledky svého výzkumu neandertálců na Moravě, obohatil text o recentní poznatky o neandertálcích v kontextu střední Evropy i dnešní poznatky v šíři nám známého jejich rozšíření v části Eurasie. Není proto žádných pochyb o relevantnosti tématu pro obor. Publikace zdařile vyplnila mezeru v knižní produkci o problematice neandertálského člověka, kterého bychom mohli nazvat i původním Evropanem. Skutečnost, že kniha je současně i v anglické verzi, otevírá prostor, aby se s výsledky práce Petra Nerudy seznámili i zahraniční čtenáři.

Habilitační práci „Čas neandertálců“ lze považovat za vysoce přínosnou. Skutečnost, že nás seznamuje s výsledky vědeckého poznání neandertálců, kteří obývali evropský kontinent déle než čtvrt milionu let, pomáhá odstranit řadu mýtů a neodůvodnitelných představ, které veřejnost i odborníci z příbuzných oborů mnohdy stále sdílejí. Poznávání jejich způsobu života, symbolického chování, biologie i kultury nekončí. Petr Neruda nevynechal snad ani jednu kapitolu, která by s životem neandertálců mohla souviset, včetně proměn klimatu, kterými během své evoluce neandertálci prošli.

V publikaci jsem nenalezl nedostatky. Pouze bych upozornil, že na straně 105 zmíněná jeskyně Hortus se nenalézá ve Španělsku, jak je uvedeno, nýbrž ve Francii.

Bývá žádáno, aby oponent položil několik otázek. V knize jsou představeny názory o mísení neandertálců a anatomicky moderních lidí, které jsou dnes přijímány jako většinový názor odborné veřejnosti. Kniha se rovněž zmiňuje o anatomii, řeči, pravorukosti i dětství a konec konců i o pohrbívání, ale některé aspekty životních cyklů chybějí. Otázka 1: Jak se dívá autor jako vědecký odborník - prehistorik na otázky demografie, velikosti populace neandertálců a faktory jejich extinkce?

Další otázka se týká samotné biologické evoluce neandertálců z archaických homininů v Evropě. Otázka 2: Pokud bychom tento proces nazvali neandertalizace (po vzoru hominizace), je možno vidět neandertalizaci i v oblasti subsistence a nástrojového chování?

Závěr: Ze všech důvodů, které jsem zmínil ve svém hodnocení, považuji habilitační práci Mgr.Petra NERUDY, Ph.D., " Čas neandertálců - Time of Neanderthals" za práci s vysoce kvalitním obsahem. Splňuje z hlediska dosažených výsledků, z hlediska aktuálnosti řešení problematiky i z pohledu zvolených metod nároky kladené na habilitační práci. Představuje populaci neandertálců především jako lidi, i když poněkud jiné, se kterými máme mnohé společného. Doporučuji proto jeho jmenování docentem.

V Praze, 25. září 2017

Prof. RNDr. Jaroslav Brůžek, CSc, Ph.D., HDR
Katedra antropologie a genetiky člověka,
Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy,
Viničná 7
128 43 Praha 2

UNIVERZITA KARLOVA
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA
Katedra antropologie a genetiky člověka
Albertov 6, 128 43 Praha 2
IČO: 00216208, DIČ: CZ00216208
UK – 122